[2019] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 579

ਗਰਵਾਰੇ ਵਾਲ ਰੋਪਸ ਲਿਮਿਟੇਡ

ਬਨਾਮ

ਕੋਸਟਲ ਮਰੀਨ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਐਂਡ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਲਿਮਟਿਡ

(2019 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 3631)

10 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2019

[ਆਰ.ਐਫ. ਨਰੀਮਨ ਅਤੇ ਵਿਨੀਤ ਸਰਨ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਐਕਟ 1996: ਧਾਰਾ 11 (4), 11 (6) ਅਤੇ 11 (6A) - ਵਿਚੋਲੀਏ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ - ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ ਜਿਸ 'ਤੇ ਮੋਹਰ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਗਈ - ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ: ਜਦੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਧਾਰਾ 11 (4) ਤੋਂ 11 (6) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਵਾਹਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲਗੀ ਧਾਰਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਮੋਹਰ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਮੋਹਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇਗਾ - ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀ ਧਿਰ ਇਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਫਿਰ ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰੇਗਾ - ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਅਤੇ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (13) ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਦਭਾਵਨਾਪੂਰਨ ਉਸਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ, ਜੇ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਪ-ਸੇਵਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਧਾਰਾ 11 (6 A) ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਐਸਐਮਐਸ ਟੀ ਅਸਟੇਟ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਧਾਰ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ

ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹਨ। ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਧਾਰਾ 11 ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਧਾਰਾ 11 (6A) ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ - ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਉਪ-ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ "ਮੌਜੂਦ" ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਪ-ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੋਹਰ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਲੀਏ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ /ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਵਿਵਾਦ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਭਾਵੇਂ ਉਪ-ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ 'ਤੇ ਮੋਹਰ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਮਲਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ - ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ, 1958 - ਧਾਰਾ 33 ਅਤੇ 34 ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

579

XXXXXX

ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਕਿਹਾ ਕਿ: 1.1 * ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ. ਟੀ ਅਸਟੇਟਦੇ ਕੇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਵਾਹਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਤੀਜੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਜਾਂ ਵਾਹਨ ਗੈਰ-ਰਜਿਸਟਰਡ ਹੈ ਜਾਂ ਅਣ-ਸਟੈਂਪਡ ਹੈ। ਐਸ.ਬੀ.ਪੀ. ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕੇਸ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਐਕਟ 1996 ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 16 ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦਖਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਗਠਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 16 ਇਹ

ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਆਪਣੀ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਂਦ ਹੈ ਅਤੇ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ. ਟੀ ਅਸਟੇਟ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਧਾਰਾ 11 ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁੱਢਲੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਸਿਰਫ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਮਾਲੀਆ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ. ਟੀ ਅਸਟੇਟ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ। ਧਾਰਾ 11 (6A) 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਧਾਰਾ 11 (4) ਤੋਂ 11 (6) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸਮਝੌਤੇ ਜਾਂ ਵਾਹਨ ਵਿਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਧਾਰਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਮੋਹਰ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ, ਤਾਂ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਵਾਹਨ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸਮਝੌਤੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ (ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ) ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਸੰਚਾਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹੇ ਸਮਝੌਤੇ ਜਾਂ ਸੰਚਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਚੋਲਗੀ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਵੰਡਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਂਦ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 11 (6 A) ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ. ਟੀ ਅਸਟੇਟ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਧਾਰ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਧਾਰਾ 11 (6 A) ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 15, 16] [602-G-H; 604-E-H; 605-A-D]

XXXXXX

581 ਗਰਵਾਰੇ ਵਾਲ ਰੋਪਸ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕੋਸਟਲ ਮਰੀਨ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਐਂਡ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਲਿਮਟਿਡ

1.2 ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ "ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ" ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਅਰਥਾਤ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੋਹਰ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 11 (6A) ਨੂੰ ਸਾਦਾ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਵੀ, ਜਦੋਂ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 (2) ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (h) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ. ਟੀ ਅਸਟੇਟ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 11 (6A) ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੂਹਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 19] [606-B-C]

1.3 ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਪ-ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ "ਮੌਜੂਦ" ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਪ-ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੋਹਰ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਧਾਰਾ 11 (6A) ਧਾਰਾ 8, ਧਾਰਾ 16 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 45 ਦੇ ਉਲਟ "ਹੋਂਦ" ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ "ਵੈਧਤਾ" ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੀ ਹੈ, ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੰਯੁਕਤ ਭਾਰਤ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ "ਹੋਂਦ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਮਝ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 24] [612-B-C]

ਸੰਯੁਕਤ ਭਾਰਤ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹੁੰਡਈ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ **2018 SCC ਆਨਲਾਈਨ SC 1045 - 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।**

1.4 ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਧਾਰਾ 11 (6) ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਧਾਰਾ 11 (13) ਦੇ ਤਹਿਤ 60 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀ, ਜਦੋਂ ਜੁਰਮਾਨੇ (ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ) ਨਾਲ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਟੈਂਪ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੋ ਧਾਰਾ 11 (13) ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ 60 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਲਵੇਗੀ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਧਾਰਾ 11 (13), ਜਿਸ ਨੂੰ 2016 ਦੇ ਸੋਧ ਐਕਟ 3 ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਅਤੇ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (13) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਦਭਾਵਨਾਪੂਰਨ ਉਸਾਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ, ਜੇ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਬਿਨਾਂ ਸਟੈਂਪ ਵਾਲੇ ਸਾਧਨ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹੇ ਸਾਧਨ 'ਤੇ ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ (ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ) ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (13) ਤਹਿਤ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਧਾਰਾ 11 ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 60 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ

ਅਜਿਹੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। [ਪੈਰਾ 26] [613-C-F]

XXXXXX

1.5 ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਸਦਭਾਵਨਾਪੂਰਨ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਆਖਿਆਤਮਕ ਕੈਨਨ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 33 ਅਤੇ 34, ਜੋ ਕਿ ਮਾਲੀਆ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇੱਕ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ, ਅਤੇ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (13), ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੱਲ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਇਕਸਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 11 ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਸਮੇਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀ ਨਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਫਿਰ ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ (ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ) ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇਗਾ, ਅਤੇ ਤਰਜੀਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 45 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ (ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ) ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀ ਧਿਰ ਇਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਫਿਰ ਧਾਰਾ 11 ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧੇਗੀ। ਇਹ ਇਹ ਵੀ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਧਾਰਾ 11 ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਚੋਲਗੀ ਫਿਰ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 29A ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਵੈਂਕਟਰਮਨ ਦੇਵਰੂ ਬਨਾਮ ਮੈਸੂਰ ਰਾਜ **[1958] SCR 895;** ਜੇ.ਕੇ. ਕਪਾਹ ਕਤਾਈ ਅਤੇ ਬੁਣਾਈ ਮਿੱਲਜ਼ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ **[1961] 3 SCR 185;** ਖਾਣਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਬਨਾਮ ਲਾਲਾ ਕਰਮ ਚੰਦ ਥਾਪਰ **[1962] 1 SCR 9;** ਅਨਵਰ ਹਸਨ ਖਾਨ ਬਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਫੀ **(2001) 8 SCC 540 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ।**

1.6 ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਮਲਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 29] [617-C]

XXXXXX

583 ਗਰਵਾਰੇ ਵਾਲ ਰੋਪਸ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕੋਸਟਲ ਮਰੀਨ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਐਂਡ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਲਿਮਟਿਡ

*ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ. ਟੀ ਅਸਟੇਟਸ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਚੰਦਮਾਰੀ ਟੀ ਕੰਪਨੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ **(2011) 14 SCC 66: [2011] 9 SCR 382 - ਦਾ ਅਨੁਸ਼ਰਨ ਕੀਤਾ।**

ਆਸ਼ਾਪੁਰਾ ਮਾਈਨ-ਕੇਮ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਖਣਿਜ ਵਿਕਾਸ ਨਿਗਮ **(2015) 8 SCC 193: [2015] 4 SCR 880 - ਨੂੰ ਅਣਉਚਿਤ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ।**

ਜੇ.ਐਮ.ਡੀ. ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਸੈਲੀਬ੍ਰਿਟੀ ਫਿਟਨੈਸ ਇੰਡੀਆ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ **(2019) SCC ਆਨਲਾਈਨ Del 6483;** ਬੀ.ਡੀ. ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਸਵਾਸਤਿਕ ਇੰਫਰਾ ਅਸਟੇਟ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ **(2018) SCC ਆਨਲਾਈਨ Del 13279;** ਸੰਦੀਪ ਸੋਨੀ ਬਨਾਮ ਸੰਜੇ ਰਾਏ **(2018) SCC ਆਨਲਾਈਨ Del 11169;** ਐਨ.ਡੀ. ਡਿਵੈਲਪਰਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ **(2018) SCC ਆਨਲਾਈਨ**

Kar 2938; ਗੌਤਮ ਲੈਂਡਸਕੇਪਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਸ਼ੈਲੇਸ਼ ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਹੋਰ **2017 ਦਾ Arb.Pet.ਨੰਬਰ 466 - ਅਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।**

** ਐਸ.ਬੀ.ਪੀ. ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਪਟੇਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਲਿਮਟਿਡ **(2005) 8 SCC 618 : [2005] 4 Suppl. SCR 688;** ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਬੋਘਾਰਾ ਪੋਲੀਫੈਬ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ **(2009) 1 SCC 267: [2008] 13 SCR 638**;ਕੋਂਕਣ ਰੇਲਵੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਮੇਹੁਲ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨ ਕੰਪਨੀ **(2000) 7 SCC 201: [2000] 2 Suppl. SCR 563**; ਕੋਂਕਣ ਰੇਲਵੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਰਾਣੀ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ **(2002) 2 SCC 388 : [2002] 1 SCR 728**; ਐਨਰਕੋਨ (ਇੰਡੀਆ) ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਐਨਰਕੋਨ ਜੀ.ਐਮ.ਬੀ.ਐਚ. ਅਤੇ ਹੋਰ **(2014) 5 SCC 1: [2014] 2 SCR 855;** ਡੂਰੋ ਫੇਲਗੁਏਰਾ, ਐਸ.ਏ. ਬਨਾਮ ਗੰਗਾਵਰਮ ਪੋਰਟ ਲਿਮਟਿਡ **(2017) 9 SCC 729: [2017] 10 SCR 285 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ।**

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ **ਰੈਫਰੈਂਸ**

[2005] 4 Suppl. SCR 688	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 5
[2008] 13 SCR 638	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 5
[2000] 2 Suppl. SCR 563	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 9
[2002] 1 SCR 728	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 9
[2011] 9 SCR 382	ਦਾ ਅਨੁਸ਼ਰਨ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 16
[2014] 2 SCR 855	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 21

[2015] 4 SCR 880	ਨੂੰ ਅਣਉਚਿਤ ਮੰਨਿਆ	ਪੈਰਾ 21
[2017] 10 SCR 285	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 22
[1958] SCR 895	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 27
[1961] 3 SCR 185	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 27
[1962] 1 SCR 9	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 27
(2001) 8 SCC 540	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 27

XXXXXX

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2019 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 3631.

2017 ਦੀ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 24 ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਵਿਖੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 09.03.2018 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਲੋਂ (ਮੈਸਰਜ਼ ਜੇ.ਐਸ. ਵਾਡ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਲਈ) ਐਡਵੋਕੇਟ ਧਰੁਵ ਮਹਿਤਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਅਸ਼ੀਸ਼ ਵਾਡ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜੈਸ਼੍ਰੀ ਵਾਡ, ਸਿਧਾਰਥ ਮਹਾਜਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਕ੍ਰਿਤੀ ਜੱਗੀ।

ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਰਿਧੀ ਨਿਆਤੀ, ਅਸ਼ਵਿਨ ਸ਼ੰਕਰ, ਆਦਿੱਤਿਆ ਵਰਮਾ, ਸ਼੍ਰੇਅ ਪਟਨਾਇਕ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾਂ ਹੇਠ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ. 1. ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ (leave granted)।

2. ਇਹ ਅਪੀਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਉਪ-ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਤੱਟੀ ਕਟਾਈ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਓਡੀਸ਼ਾ ਦੇ ਪੇਂਥਾ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਪੈਰ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਦੇ ਟਿੱਲੇ ਨਾਲ ਜੀਓ-ਟੈਕਸਟਾਈਲ ਟਿਊਬ ਬੰਨ੍ਹ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਉਪ-ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਮਿਤੀ 14.06.2013 ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਨੁਲੱਗ III ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ:

ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਮਝੌਤੇ ਜਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ, ਵਿਆਖਿਆ, ਵੈਧਤਾ, ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ, ਸਮਾਪਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਧਿਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਦਾਅਵੇ, ਵਿਵਾਦ, ਸਵਾਲ ਜਾਂ ਵਿਵਾਦ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ, ਨੂੰ ਪੁਣੇ 'ਚ ਆਯੋਜਿਤ ਅੰਤਮ ਅਤੇ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਰਾਹੀਂ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ GWRL ਅਤੇ COMACOE ਦੁਆਰਾ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇਕਲੌਤੇ ਵਿਚੋਲੇ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

3. ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਹੋਏ, ਅਤੇ 02.01.2015 ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉਪ-ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, 20.07.2016 ਨੂੰ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਅਤੇ ਮਤਭੇਦ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਸ਼੍ਰੀ ਮਿਹਿਰ ਨਾਨੀਵਾਡੇਕਰ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਵਿਚੋਲੇ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 17.08.2016 ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨੀਵਾਡੇਕਰ ਦੀ ਇਕਲੌਤੇ ਵਿਚੋਲੇ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਸਵੀਕਾਰ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਅਪੀਲ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ 10.02.2017 ਨੂੰ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਐਕਟ 1996 ("**1996 ਐਕਟ**") ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। 09.03.2018 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ, ਧਾਰਾ 11 ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨੀਵਾਡੇਕਰ ਨੂੰ 14.06.2013

ਦੇ ਉਪ-ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਵਿਵਾਦਾਂ ਅਤੇ ਮਤਭੇਦਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕਲੌਤਾ ਵਿਚੋਲੇ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

XXXXXX

585 ਗਰਵਾਰੇ ਵਾਲ ਰੋਪਸ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕੋਸਟਲ ਮਰੀਨ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਐਂਡ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਲਿਮਟਿਡ [ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ.]

4. ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਮੋਹਰ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ, **ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ. ਟੀ ਅਸਟੇਟਸ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਚੰਦਮਾਰੀ ਟੀ ਕੰਪਨੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ** ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ**।**(2011) 14 SCC 66 ["**ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ. ਟੀ ਅਸਟੇਟ**"] ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਅਣ-ਸਟੈਂਪਡ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਭਾਰਤੀ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ, 1899 ["**ਭਾਰਤੀ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ**"] ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਧਾਰਾ 11 ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 11 ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ (ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ) ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਾ 11 (6A), ਜੋ ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਾ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2015 ("**ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015**") ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਧਾਰ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਜਿਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਧਾਰਾ 11 ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚੋਲੇ ਦੁਆਰਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

5. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ੍ਰੀ ਧਰੁਵ ਮਹਿਤਾ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਉਪ-ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ ਰਾਹੀਂ ਲਿਜਾਇਆ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ, 1958 ("**ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ**") ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਧਾਰਾ 33 ਅਤੇ 34 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਉਹ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 33 ਅਤੇ 35 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ **ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ. ਟੀ ਅਸਟੇਟ** (Supra) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਯੰਤਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਾਂ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੋਹਰ ਲੱਗਣ ਤੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, **ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ. ਟੀ ਅਸਟੇਟ** (Supra) ਦਾ ਫੈਸਲਾ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 11 (6A) ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। 246ਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਧਾਰਾ 11 (6A) ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਾ (ਸੋਧ) ਬਿੱਲ, 2015 ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਮਹਿਤਾ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੋਧ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਦੋ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਅਰਥਾਤ, **ਐਸ.ਬੀ.ਪੀ. ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਪਟੇਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਲਿਮਟਿਡ,** (2005) 8 SCC 618 ["**ਐਸਬੀਪੀ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ**"] ਅਤੇ **ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਬੋਘਾਰਾ ਪੋਲੀਫੈਬ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ**, (2009) 1 SCC 267 ["**ਬੋਘਾਰਾ ਪੋਲੀਫੈਬ**"), ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬਹੁਤ ਚੌੜਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁੱਢਲੇ ਮੁੱਦੇ ਜੋ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਧਾਰਾ 11 ਦੀ ਬਜਾਏ ਧਾਰਾ 11 ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ ਵਿਚੋਲੇ ਦੁਆਰਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਹ ਦੋ ਫੈਸਲੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ **ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ. ਟੀ ਅਸਟੇਟ** (Supra) ਅਛੂਤਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ

ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ (ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ) ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 11 (6A) ਭਾਰਤੀ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

XXXXXX

6. ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ ਵਿਦਵਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਿਧੀ ਨਿਆਤੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8, 16 ਅਤੇ 45 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 ਦਾ ਉਦੇਸ਼, ਧਾਰਾ 11 (6A) ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਧਾਰਾ 11 ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਉਸਨੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ "ਵੈਧਤਾ" ਅਤੇ "ਹੋਂਦ" ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਇੱਕ ਵਿੱਤੀ ਉਪਾਅ ਹਨ ਜਿਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਿਰਫ ਮਾਲੀਆ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ "ਵੈਧਤਾ" ਵੱਲ ਜਾਵੇਗਾ ਨਾ ਕਿ ਇਸਦੀ "ਹੋਂਦ" ਲਈ। ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤਾ ਉਸ ਸਮਝੌਤੇ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 11 ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਮੁੱਢਲੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲੇ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਦੁਆਰਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਸੋਧ ਦਾ ਪੂਰਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਧਾਰਾ 11 ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮਿੰਨੀ-ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ ਵਾਲੇ ਸਮਝੌਤੇ

ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਸਨੇ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (13) 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 11 ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 60 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਭਾਰਤੀ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਭਾਰਤੀ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਧਾਰਾ ਵਾਲੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਐਕਟ, 1872 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕਈ ਹੋਰ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

XXXXXX

587 ਗਰਵਾਰੇ ਵਾਲ ਰੋਪਸ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕੋਸਟਲ ਮਰੀਨ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਐਂਡ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਲਿਮਟਿਡ [ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ.]

7. ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਹਿਲਾਂ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਧਾਰਾ 2 (1) (b) " ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ" ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ:

"2. ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ—(1) ਇਸ ਭਾਗ ਵਿੱਚ, ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਲੋੜ ਨਾ ਹੋਵੇ,

xxx xxx xxx xxx

(b) " ਵਿਚੋਲਗੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਧਾਰਾ 7 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ;
xxx xxx xxx"

ਧਾਰਾ 7 ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ। ਧਾਰਾ 7 ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ:

"**7.** (1) ਇਸ ਭਾਗ ਵਿੱਚ, " ਵਿਚੋਲਗੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਜੋ ਕਿਸੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਜਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਕੁਝ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।
(2) ਇੱਕ ਵਿਚੋਲਗੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(3) ਇੱਕ ਵਿਚੋਲਗੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ।

(4) ਇੱਕ ਵਿਚੋਲਗੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ-

(a) ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼;

(b) ਪੱਤਰਾਂ, ਟੈਲੀਕਾਮਿਆਂ, ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਮਾਂ ਜਾਂ ਦੂਰਸੰਚਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਅਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਚਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਜਾਂ

(c) ਦਾਅਵੇ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦਾ ਅਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਇੱਕ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦੁਆਰਾ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ।

XXXXXX

(5) ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ ਵਾਲੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲਗੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਹਵਾਲਾ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਧਾਰਾ 8, ਜੋ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕੋਲ ਭੇਜਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤਾ ਹੈ, ਵੀ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ:

"8. ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕੋਲ ਭੇਜਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜਿੱਥੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।(1) ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ, ਜੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਕੋਈ ਧਿਰ ਜਾਂ ਉਸ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ, ਇਸ ਲਈ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਮੂਲ ਬਾਰੇ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਬਿਆਨ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਿਸੇ

ਵੀ ਫੈਸਲੇ, ਫਰਮਾਨ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕੋਲ ਭੇਜਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤਾ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮੂਲ ਵਿਚੋਲਗੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਸਹੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਜੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਕੋਲ ਮੂਲ ਵਿਚੋਲਗੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਕਤ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀ ਉਸ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਅਸਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਜਾਂ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਦੀ ਸਹੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀ।

(3) ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਵਿਚੋਲਗੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 11 (6A), 11 (7), ਅਤੇ 11 (13) ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ:

XXXXXX

"11. ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ-

xxx xxx xxx xxx

(6A) ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਜਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਫੈਸਲੇ, ਫਰਮਾਨ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰਹੇਗੀ।

xxx xxx xxx xxx

(7) ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਦੁਆਰਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਜਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਅੰਤਿਮ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੈਟਰ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਸਮੇਤ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

xxx xxx xxx xxx

(13) ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵਿਚੋਲੇ ਜਾਂ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਜਲਦੀ ਤੋਂ

ਜਲਦੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 60 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

xxx xxx xxx"

ਧਾਰਾ 16 (1) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"16. ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਯੋਗਤਾ-(1) ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਜਾਂ ਵੈਧਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ-

(a) ਇੱਕ ਵਿਚੋਲਗੀ ਧਾਰਾ ਜੋ ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ; ਅਤੇ
(b) ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਰੱਦ ਅਤੇ ਰੱਦ ਹੈ, ਵਿਚੋਲਗੀ ਧਾਰਾ ਦੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗਾ।
xxx xxx xxx"

XXXXXX

ਧਾਰਾ 45, ਜੋ 1958 ਦੇ ਨਿਊਯਾਰਕ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕੋਲ ਭੇਜਣ ਲਈ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ:

"45. ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕੋਲ ਭੇਜਣ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ- ਭਾਗ 1 ਜਾਂ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1908 (1908 ਦਾ ਵੀ) ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਧਾਰਾ 44 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਧਿਰ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ, ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕੋਲ ਭੇਜੋ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਉਕਤ ਸਮਝੌਤਾ ਰੱਦ ਹੈ, ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ ਜਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਅਯੋਗ ਹੈ।

8. ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 33 ਅਤੇ 34, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹੋ:

"33. ਯੰਤਰਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨਾ- (1) ਧਾਰਾ 32-A ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਕੋਲ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਨਤਕ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਹਰ ਇੰਚਾਰਜ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਸਾਧਨਯੋਗ ਸਾਧਨ, ਉਸ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਯੰਤਰ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੋਹਰ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਵੇਗਾ ਚਾਹੇ ਉਹ ਸਾਧਨ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

(2) ਇਸ ਮਕਸਦ ਵਾਸਤੇ ਹਰੇਕ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹਰੇਕ ਸਾਧਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਇਸ 'ਤੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੇ ਮੁੱਲ ਅਤੇ ਵਰਣਨ ਦੀ ਮੋਹਰ ਲਗਾਈ

ਗਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ,

(a) ਜੇਕਰ ਉਹ ਜ਼ਾਬਤਾ ਫੌਜਦਾਰੀ 1973 ਦੇ ਅਧਿਆਇ IX ਜਾਂ ਅਧਿਆਇ X ਦੇ ਭਾਗ D ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਧਨ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ;

XXXXXX

591 ਗਰਵਾਰੇ ਵਾਲ ਰੋਪਸ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕੋਸਟਲ ਮਰੀਨ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਐਂਡ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਲਿਮਟਿਡ [ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ.]

(b) ਕਿਸੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।
(3) ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ,-

(a) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਦਫਤਰਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਦਫਤਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ; ਅਤੇ

(b) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ ਦਫਤਰਾਂ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਵਿਅਕਤੀ ਕੌਣ ਸਮਝੇ ਜਾਣਗੇ।

34. ਉਹ ਯੰਤਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮੋਹਰ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਆਦਿ- ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਕਸਦ ਲਈ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਧਨ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੋਹਰ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਜਾਂ ਜੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਕਾਗਜ਼ ਦੀ ਸ਼ੀਟ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਸਟੈਂਪ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਸਟੈਂਪ ਪੇਪਰ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਖਰੀਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਧਨ ਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ,

(a) ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਧਨ, ਸਾਰੇ ਅਪਵਾਦਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ,
(i) ਉਹ ਡਿਊਟੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਵਸੂਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਾਧਨ ਦੀ ਅਣਉਚਿਤ ਮੋਹਰ ਲੱਗਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੀ ਡਿਊਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਰਕਮ, ਅਤੇ

(ii) ਅਜਿਹੇ ਸਾਧਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਲਈ ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਘਾਟ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ 2 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਜੁਰਮਾਨਾ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਦੁੱਗਣੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

(b) ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਜਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਦੋ ਜਾਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਪੱਤਰ-ਵਿਹਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਪੱਤਰ 'ਤੇ

ਸਹੀ ਮੋਹਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੋਹਰ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸਮਝੀ ਜਾਵੇਗੀ;

(c) ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 ਦੇ ਅਧਿਆਇ IX ਜਾਂ ਅਧਿਆਇ X ਦੇ ਭਾਗ D ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਧਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਸਕਦੀ;

XXXXXX

(d) ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦੀ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 32 ਜਾਂ ਇਸ ਐਕਟ ਦੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਵਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਲੈਕਟਰ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ;

(e) ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਧਨ ਦੀ ਕਾਪੀ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਧਨ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਸਕਦੀ, ਜੇ ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀ ਜਾਂ ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹਿੱਸੇ ਅਤੇ ਖੰਡ (a) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

9. ਵਿਚੋਲਗੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (6) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ, ਦਾ ਇੱਕ ਚੈੱਕ ਇਤਿਹਾਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। **ਕੋਂਕਣ ਰੇਲਵੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਮੇਹੁਲ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨ ਕੰਪਨੀ,** (2000) 7 SCC 201

["**ਕੋਂਕਣ ਰੇਲਵੇ ।**") ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (6) ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਜਾਂ ਉਸਦਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਚੋਲੀਏ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹੀ ਵਿਚਾਰ **ਕੋਂਕਣ ਰੇਲਵੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਰਾਣੀ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ**, (2002) 2 SCC 388 ["**ਕੋਂਕਣ ਰੇਲਵੇ ॥**"] ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

10. ਹਾਲਾਂਕਿ, **ਐਸ.ਬੀ.ਪੀ. ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ** (Supra) ਵਿੱਚ, ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਚੋਲਗੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਿਆਂਇਕ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 47 ਵਿੱਚ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਪ-ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫਾਂ (i), (iv), ਅਤੇ (xii) ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਾਂ, ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ:

(i) ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (6) ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ।

xxx xxx xxx xxx

(iv) ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਜਾਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਜੱਜ ਕੋਲ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁੱਢਲੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸਦਾ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਹੋਂਦ, ਕਿਸੇ ਜੀਵਤ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਜਾਂ ਹੋਰ, ਉਸਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਸ਼ਰਤ ਦੀ ਹੋਂਦ ਅਤੇ ਵਿਚੋਲੇ ਜਾਂ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ. ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਜਾਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਜੱਜ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (8) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਯੋਗ ਵਿਚੋਲੇ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਨ ਦੇ

ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਰਾਏ ਲੈਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ ਪਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਸਿਰਫ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਜਾਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਜੱਜ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

xxx xxx xxx xxx

XXXXXX

593 ਗਰਵਾਰੇ ਵਾਲ ਰੋਪਸ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕੋਸਟਲ ਮਰੀਨ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਐਂਡ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਲਿਮਟਿਡ [ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ.]

(xii) ਕੋਂਕਣ ਰੇਲਵੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਰਾਣੀ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ [(2002) 2 SCC 388] ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ **ਬੋਘਾਰਾ ਪੋਲੀਫੈਬ** (Supra) ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"22. ਜਿੱਥੇ ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦਖਲ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਐਸ.ਬੀ.ਪੀ. ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ [(2005) 8 SCC 618 ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਢਲੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ, ਭਾਵ, (i) ਉਹ ਮੁੱਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਜਾਂ ਉਸਦਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ; (ii) ਉਹ ਮੁੱਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਹ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ, ਉਹ ਮੁੱਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ (iii) ਉਹ ਮੁੱਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

22.1. ਉਹ ਮੁੱਦੇ (ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮੁੱਖ ਜੱਜ/ਉਸ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ:

(a) ਕੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਨੇ ਉਚਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਹੈ।

(b) ਕੀ ਕੋਈ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਅਜਿਹੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਿਰ ਹੈ।

22.2. ਉਹ ਮੁੱਦੇ (ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਮੁੱਖ ਜੱਜ/ਉਸ ਦਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਛੱਡ ਸਕਦਾ ਹੈ) ਇਹ ਹਨ:

(a) ਕੀ ਦਾਅਵਾ ਇੱਕ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ (ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ) ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇੱਕ ਜੀਵਤ ਦਾਅਵਾ ਹੈ।

(b) ਕੀ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪਸੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਭੁਗਤਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ/ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

XXXXXX

22.3. ਉਹ ਮੁੱਦੇ (ਤੀਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਜੱਜ/ਉਸ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ 'ਤੇ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ:

(i) ਕੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਦਾਅਵਾ ਵਿਚੋਲਗੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ (ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਭਾਗੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਅੰਤਮ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਚੋਲੀਏ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ)।

(ii) ਵਿਚੋਲਗੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਗੁਣ ਜਾਂ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ।

11. ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਮੁੱਢਲੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 16 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਚੋਲੀਏ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਅਗਸਤ 2014 ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੰਬਰ 246 ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵੱਡੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ **ਐਸ.ਬੀ.ਪੀ. ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ** (Supra) ਅਤੇ **ਬੋਘਾਰਾ ਪੋਲੀਫੈਬ** (Supra) ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 11 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (6A) ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਜੋ ਢੁਕਵੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਧਾਰਾ 11 (6A) ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:

"28. ਐਕਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦਖਲ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਪੂਰਵ ਵਿਚੋਲਗੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਭਾਵ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਗਠਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭਾਗ 1 ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 8, 9, 11 ਅਤੇ ਭਾਗ 2 ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 45 ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਧਾਰਾ 8, 45 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 11 "ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ" ਅਤੇ "ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ" ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਜੋ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਗਠਨ ਅਤੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦਾ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੇ "ਸੰਚਾਲਨ" 'ਤੇ

ਸਿੱਧਾ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 9, ਸਿਰਫ ਅੰਤਰਿਮ ਰਾਹਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਇਹ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦੇ "ਵਿਵਹਾਰ" ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸੋਧਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

29. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਪੂਰਵ-ਵਿਚੋਲਗੀ ਨਿਆਂਇਕ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ "ਨਿਆਂਇਕ" ਜਾਂ "ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ" ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ - ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮਕਰਨ/ਵਰਣਨ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਅਸਲ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ -

XXXXXX

595 ਗਰਵਾਰੇ ਵਾਲ ਰੋਪਸ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕੋਸਟਲ ਮਰੀਨ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਐਂਡ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਲਿਮਟਿਡ [ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ.]

- ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ - ਅਰਥਾਤ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ (ਮੁੱਖ ਜੱਜ) ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਵਿਚੋਲੀਏ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ - ਅਰਥਾਤ ਕੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਕੀ ਇਹ ਰੱਦ ਅਤੇ ਰੱਦ ਹੈ, ਕੀ ਇਹ ਅਯੋਗ ਹੈ ਆਦਿ; ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

- ਅਜਿਹੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ - ਅਰਥਾਤ ਕੀ ਅਦਾਲਤ (ਮੁੱਖ ਜੱਜ) ਵਿਸਥਾਰਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਕੀ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

30. ਐਸ.ਬੀ.ਪੀ. ਬਨਾਮ ਪਟੇਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ, (2005) 8 SCC 618 ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਚੋਲਗੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇੱਕ "ਨਿਆਂਇਕ" ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੂਲ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਰਵਿੰਦਰਨ ਜੇ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਬੋਘਾਰਾ ਪੌਲੀਫੈਬ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ, (2009) 1 SCC 267 ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ, ਜਿੱਥੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਸੀ -

1. ਮੁੱਖ ਜੱਜ/ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਮੁੱਦੇ (ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ) ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਹ ਹਨ:

(a) ਕੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਨੇ ਉਚਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਹੈ?
(b) ਕੀ ਕੋਈ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਅਜਿਹੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਿਰ ਹੈ?

2. ਉਹ ਮੁੱਦੇ (ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਮੁੱਖ ਜੱਜ/ਉਸ ਦਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ:

(a) ਕੀ ਦਾਅਵਾ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ (ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਹੋਇਆ) ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜੀਵਤ ਦਾਅਵਾ ਹੈ?

(b) ਕੀ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪਸੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਭੁਗਤਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ/ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ?

XXXXXX

3. ਉਹ ਮੁੱਦੇ (ਤੀਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ) ਜੋ ਮੁੱਖ ਜੱਜ/ਉਸ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ 'ਤੇ ਛੱਡਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ:
(a) ਕੀ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਵਿਚੋਲਗੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ (ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਭਾਗੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ)?

(b) ਵਿਚੋਲਗੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਗੁਣ।

31. ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ, ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਨਿਆਂਇਕ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਬਾਰੇ ਉਹੀ ਟੈਸਟ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਅਤੇ 45 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਆਂਇਕ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਬਦਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਧਿਰ (ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ) ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸੇ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ।

32. ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸ਼ਿਨ ਏਟਸੂ ਕੈਮੀਕਲਜ਼ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਅਕਸ਼ ਓਪਟੀਫਾਈਬਰ, (2005) 7 SCC

234, (ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ) ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੁੱਦਿਆਂ/ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਵੇਖਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ।

33. ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਐਕਟ 1996 ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਅਤੇ 11 ਵਿੱਚ ਸੋਧਾਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਨਿਆਂਇਕ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ / ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤਾ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਰੱਦ ਅਤੇ ਰੱਦ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਦਾਲਤ/ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਲਈ ਭੇਜੇਗੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੋਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਕੋਲ ਸਿਰਫ ਤਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਭੇਜੇਗੀ ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤਾ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਰੱਦ ਹੈ। ਜੇ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦੇਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਡ ਦੇਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਮਝੌਤਾ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਿੱਟਾ ਅੰਤਿਮ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ। ਸੋਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤਾ ਰੱਦ ਅਤੇ ਰੱਦ ਹੈ। ਜੇ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਧਾਰਾ 8 ਅਤੇ 11 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਚੋਲਗੀ ਲਈ ਭੇਜਦੀ ਹੈ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਵਿਚੋਲਗੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਿਮ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਅਪੀਲਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 37 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲ ਸਿਰਫ ਉਦੋਂ ਹੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖੀ ਜਾ

ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਲਈ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵਿਚੋਲਗੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

XXXXXX

597 ਗਰਵਾਰੇ ਵਾਲ ਰੋਪਸ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕੋਸਟਲ ਮਰੀਨ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਐਂਡ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਲਿਮਟਿਡ [ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ.]

12. ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਧਾਰਾ 11 (6A) ਪਹਿਲੇ ਅਧਿਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੋਧ ਐਕਟ, 2015 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਾ (ਸੋਧ) ਬਿੱਲ, 2015 ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ

xxx xxx xxx xxx

6. ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਾ (ਸੋਧ) ਅਧਿਆਦੇਸ਼, 2015 ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਣ ਲਈ ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਾ (ਸੋਧ) ਬਿੱਲ, 2015 ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ:-

(i) "ਅਦਾਲਤ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਪਾਰਕ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ;

(ii) ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕੋਈ ਭਾਰਤੀ ਅਦਾਲਤ ਅੰਤਰਿਮ ਉਪਾਅ ਆਦਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਸੀਟ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਵੇ;

(iii) ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ, ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ 60 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ;

(iv) ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਨਾ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗਾ ਨਾ ਕਿ ਹੋਰ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ;

XXXXXX

(v) ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਹਵਾਲੇ 'ਤੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਅਜਿਹੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਵਧਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਵਾਧਾ ਸਿਰਫ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;

(vi) ਇੱਕ ਮਾਡਲ ਫੀਸ ਅਨੁਸੂਚੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਿਯਮ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ;

(vii) ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਦੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਲਿਖਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਫਾਸਟ ਟਰੈਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ;

(viii) ਵਿਚੋਲੇ ਵਜੋਂ ਸੰਭਾਵਿਤ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ;

(ix) ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

7. ਬਿੱਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸੋਧਾਂ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਗੀਆਂ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਧੇਰੇ ਉਪਭੋਗਤਾ-ਅਨੁਕੂਲ, ਲਾਗਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਣ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

xxx xxx xxx"

13. ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ **ਐਸ.ਬੀ.ਪੀ. ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ** (Supra) ਅਤੇ **ਬੋਘਾਰਾ ਪੋਲੀਫੈਬ** (Supra) ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਧਾਰਾ 11 ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਜਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਧਾਰਾ 11 (4) ਤੋਂ 11 (6) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਮੁੱਢਲੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ **ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ. ਟੀ ਅਸਟੇਟ** (Supra) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 11 (6A) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ "ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ, ਫਰਮਾਨ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ" ਸ਼ਬਦ ਦੁਆਰਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

14. **ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ. ਟੀ ਅਸਟੇਟਾਂ** (Supra) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੋ ਚਾਹ ਬਾਗਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ 30 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ 21.12.2006 ਦੇ ਪੱਟੇ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼

ਦੇ ਖੰਡ 35 ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਪੱਟੇ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਨਾ ਤਾਂ ਮੋਹਰ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਫ਼ੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 9 ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਉੱਠਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

XXXXXX

599 ਗਰਵਾਰੇ ਵਾਲ ਰੋਪਸ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕੋਸਟਲ ਮਰੀਨ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਐਂਡ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਲਿਮਟਿਡ [ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ.]

"9. ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਉੱਠਦੇ ਹਨ:

(i) ਕੀ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਰਜਿਸਟਰਡ (ਪਰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਜਿਸਟਰਯੋਗ) ਸਾਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਚੋਲਗੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਜਾਇਜ਼ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਯੋਗ ਹੈ?

(ii) ਕੀ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਰਜਿਸਟਰਡ ਸਾਧਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤਾ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੋਹਰ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਜਾਇਜ਼ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਯੋਗ ਹੈ?

(iii) ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਕਿਸੇ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ?

ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੈਰ-ਰਜਿਸਟਰਡ ਪੱਟੇ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"12. ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਇੱਕ ਜ਼ਮਾਨਤ ਸ਼ਬਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਜਿਹਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਦੋ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ -

ਇਕ ਮੁੱਖ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਮੂਲ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ - ਸਹੂਲਤ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇਕ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜਾਂ ਸਾਧਨ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਭਾਵੇਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਰੱਦ ਕਰਨ, ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਜਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਾਇਮ ਰਹੇਗਾ।

13. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਸਾਧਨ ਜਾਂ ਤਬਾਦਲੇ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ (ਜਾਂ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇੱਕ ਜ਼ਮਾਨਤ ਸ਼ਬਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਬਾਦਲੇ ਜਾਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਜਿਹਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਦੋ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ - ਇਕ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਵਾਲੀ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜੋ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਇਕੋ ਸਾਧਨ ਵਿਚ ਰੋਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਲਈ, ਭਾਵੇਂ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਜਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤਾ ਤਬਾਦਲੇ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

XXXXXX

14. ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਐਕਟ 1996 ਦੀ ਧਾਰਾ 16 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਮਿਲੀ ਹੈ ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ:

"16. ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਯੋਗਤਾ(1) ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਜਾਂ ਵੈਧਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ-

(a) ਇੱਕ ਵਿਚੋਲਗੀ ਧਾਰਾ ਜੋ ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ; ਅਤੇ

(b) ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਰੱਦ ਅਤੇ ਰੱਦ ਹੈ, ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਧਾਰਾ ਦੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗਾ।

15. ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਦੇ ਵਿਕਲਪ 'ਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਜਾਂ ਸਾਧਨ ਅਯੋਗ ਹੈ (ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਐਕਟ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਦੇ ਤਹਿਤ), ਮੁੱਖ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਅਯੋਗਤਾ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਮੁੱਖ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਜਾਨ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਦੇ ਖਤਰੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵੇਚਣ ਲਈ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਕਤ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਸਮਝੌਤਾ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

16. ਇੱਕ ਵਿਚੋਲਗੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਸਾਧਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਜੋਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕੋਲ ਭੇਜਣ ਲਈ

ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਹੈ, ਜੋ ਮੁੱਖ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਸਾਧਨ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 49 ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 16 (1) (a) ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਗੈਰ-ਰਜਿਸਟਰਡ ਪਰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਜਿਸਟਰਡ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵਾਦ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

XXXXXX

601 ਗਰਵਾਰੇ ਵਾਲ ਰੋਪਸ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕੋਸਟਲ ਮਰੀਨ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਐਂਡ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਲਿਮਟਿਡ [ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ.]

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਇੱਕ ਅਣ-ਸਟੈਂਪਡ ਪੱਟੇ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਗੱਲ ਆਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 33 ਅਤੇ 35 ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਹਾ:

"19. ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 35 ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਕਾਇਆ ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਾਧਨ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜੋ ਕਿ ਸਾਧਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 35 ਗੈਰ ਰਜਿਸਟਰਡ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 49 ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਅਤੇ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 35 ਵਿੱਚ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 49 ਵਰਗੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਉਪਕਰਣ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।

20. ਗੁਹਾਟੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, 1996 ਦੇ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸਲ ਵਿਚੋਲਗੀ

ਸਮਝੌਤੇ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਸਹੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਅਜਿਹੀ ਲੋੜ ਲਗਭਗ ਸਾਰੀਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ/ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਜੋ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ / ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ / ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਧਾਰਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਅਸਲ 'ਤੇ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 33 ਹਰੇਕ ਅਦਾਲਤ, ਯਾਨੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ (ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹਰ ਵਿਚੋਲੇ ਜੋ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ, ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ) ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਚਾਰਜ ਯੋਗ ਗੈਰ-ਰਜਿਸਟਰਡ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੀ ਇਸ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੋਹਰ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਜੇ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੋਹਰ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ ਅਤੇ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 38 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਪਏਗਾ।

21. ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਪੱਟੇ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਦਲੀਲ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਸ ਤਰਫੋਂ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਕੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੋਹਰ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੋਹਰ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 38 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਪਰ ਜੇ ਘਾਟੇ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 35 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 40 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

XXXXXX

22. ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਸੰਖੇਪ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਰਜਿਸਟਰਡ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਪਰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਜਿਸਟਰ ਯੋਗ) ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੋਹਰ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ:

22.1. ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼/ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮੋਹਰ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਇਹ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਸਾਧਨ ਹੈ ਜੋ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

22.2. ਜੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੋਹਰ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 35 ਉਕਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਇਸ ਵਿਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 'ਤੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਫਿਰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 33 ਤਹਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 35 ਅਤੇ 38 ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

22.3. ਜੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੋਹਰ ਲਗਾਈ ਗਈ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਜੇ ਘਾਟੇ ਦੀ ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਂ ਕੁਲੈਕਟਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 35 ਜਾਂ 40

ਦੀ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ), ਅਤੇ ਘਾਟੇ ਵਾਲੀ ਸਟੈਂਪ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੋਹਰ ਲਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

xxx xxx xxx"

ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"32. ਉਪਰੋਕਤ ਅਪੀਲ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਗੁਹਾਟੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਅਤੇ ਜੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੋਹਰ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

15. ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਸੰਚਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਤੀਜੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਜਾਂ ਵਾਹਨ ਗੈਰ-ਰਜਿਸਟਰਡ ਹੈ ਜਾਂ ਅਣ-ਸਟੈਂਪਡ ਹੈ। **ਐਸ.ਬੀ.ਪੀ. ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ** (Supra) ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 16 ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦਖਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਗਠਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਕਿਹਾ:

XXXXXX

"12. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 16 ਸਿਰਫ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਠਿਤ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਜਾਂ ਵੈਧਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਇਹ ਵੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ ਜੋ ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਰੱਦ ਅਤੇ ਰੱਦ ਹੈ, ਵਿਚੋਲਗੀ ਧਾਰਾ ਦੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਧਾਰਾ 16 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਧਿਰ ਜੋ ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਉਠਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਬਿਆਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਧਿਰ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਉਠਾਉਣ ਤੋਂ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਵਿਚੋਲੀਏ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਵਿਚੋਲੀਏ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਉਠਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਜਾਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਤੁਰੰਤ ਚੁਣੌਤੀ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਅੰਤਮ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਜਾਂ (3) ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ

ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਣ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਧਿਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 11 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (7) ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 16 (1) ਦੁਆਰਾ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਧਾਰਾ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਕੀ ਦਾਇਰਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਜਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਵਿਚੋਲੀਏ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਕੇਸ। ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ 'ਚ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (7) ਦੁਆਰਾ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅਜੇ ਵੀ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ ਦੀ ਹੋਂਦ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਬੇਤੁਕਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਕੋਲ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ, ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵੇਣੂਗੋਪਾਲ ਦੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਧਾਰਾ 16 ਦੀ ਪੂਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (6) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ ਦਾ ਇਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (7) ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵੱਲ ਝੁਕਾਅ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਮਾਮਲਾ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਅਗਲੇ ਪੜਾਵਾਂ 'ਤੇ, ਸਿਵਾਏ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ

ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਹੈ।

XXXXXX

ਸੱਤ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 16 ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਆਪਣੀ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਂਦ ਹੈ, ਅਤੇ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

16. ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ **ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ. ਟੀ ਅਸਟੇਟ** (Supra) ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਧਾਰਾ 11 ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁੱਢਲੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਸਿਰਫ ਲਾਜ਼ਮੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਮਾਲੀਆ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ। **ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ. ਟੀ ਅਸਟੇਟ** (Supra) ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ। ਧਾਰਾ 11 (6A) 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਧਾਰਾ 11 (4) ਤੋਂ 11 (6) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸਮਝੌਤੇ ਜਾਂ ਵਾਹਨ ਵਿਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਧਾਰਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਮੋਹਰ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ

ਜਾਂਦੀ, ਤਾਂ ਭਾਰਤੀ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸਮਝੌਤੇ ਜਾਂ ਵਾਹਨ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸਮਝੌਤੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ (ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ) ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝੌਤੇ ਜਾਂ ਸੰਚਾਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹੇ ਸਮਝੌਤੇ ਜਾਂ ਸੰਚਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਚੋਲਗੀ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਵੰਡਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਂਦ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1908 ਅਤੇ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਨੂੰ ਇਕਸੁਰਤਾ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ 'ਤੇ ਕੁਝ ਸੀਮਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਂਦ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਰਵਿੰਦਰਨ, ਜੇ ਨੇ **ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ. ਟੀ ਅਸਟੇਟ** (Supra) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੈਰ-ਰਜਿਸਟਰਡ ਸਮਝੌਤੇ ਜਾਂ ਵਾਹਨ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਭਾਰਤੀ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1908 ਦੀ ਧਾਰਾ 49 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨੂੰ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝੌਤੇ ਜਾਂ ਸੰਚਾਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 11 (6A) ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ. ਟੀ ਅਸਟੇਟ (Supra) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ , ਜੋ ਧਾਰਾ 11 (6A) ਦੀ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੈ।

XXXXXX

605 ਗਰਵਾਰੇ ਵਾਲ ਰੋਪਸ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕੋਸਟਲ ਮਰੀਨ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਐਂਡ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਲਿਮਟਿਡ [ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ.]

17. ਥੋੜ੍ਹੇ ਵੱਖਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤਾ ਜੋ ਕਿਸੇ ਸਮਝੌਤੇ ਜਾਂ ਵਾਹਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 (2) ਵਿੱਚ

ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 7 (2) ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਨਾਲ ਚਿੰਤਤ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਪ-ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਚੋਲਗੀਖੰਡ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤਾ "ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ" ਇੱਕ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

18. ਭਾਰਤੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਐਕਟ, 1872 ["ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਐਕਟ"] ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (a), 2 (b), 2 (g) ਅਤੇ 2 (h) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹੋ:

"**2. ਵਿਆਖਿਆ ਖੰਡ**—ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਭਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਸੰਦਰਭ ਤੋਂ ਉਲਟ ਇਰਾਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਨਾ ਹੋਵੇ:-

(a) ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਕੰਮ ਜਾਂ ਸੰਜਮ ਲਈ ਦੂਜੇ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ;

(b) ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ, ਜਦੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਾਅਦਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ;

xxx xxx xxx xxx

XXXXXX

(g) ਕੋਈ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ;

(h) ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਹੈ;

xxx xxx xxx"

19. ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ "ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ" ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕੇਵਲ ਤਾਂ ਹੀ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਭਾਰਤੀ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਕੋਈ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਅਰਥਾਤ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੋਹਰ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 11 (6A) ਨੂੰ ਸਾਦਾ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਵੀ, ਜਦੋਂ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 (2) ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (h) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ **ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ. ਟੀ ਅਸਟੇਟ** (Supra) ਨੂੰ ਧਾਰਾ 11 (6A) ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੂਹਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ।

20. ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੁਝ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ।

21. ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ **ਐਨਰਕੋਨ (ਇੰਡੀਆ) ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਐਨਰਕੋਨ ਜੀ.ਐਮ.ਬੀ.ਐਚ. ਅਤੇ ਹੋਰ** (2014) 5 SCC 1 ["**ਐਨਰਕੋਨ**"], ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਦੇ ਪੈਰਾ 83 ' ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"83. ਅੰਤਰਗਤ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤੋਂ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ/ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਦਾ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ, ਵੈਧਤਾ,

ਅੰਤਮਤਾ ਜਾਂ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਹਰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪਤਲੀ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਨਾ ਬਦਲ ਜਾਵੇ। ਭਾਰਤੀ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1996, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਧਾਰਾ 16 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਅਤੇ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤਾ ਦੋ ਸੁਤੰਤਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਵਪਾਰਕ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਜਾਂ ਮੁੱਖ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਦੂਜਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਮਝੌਤੇ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਰਾਹੀਂ ਅੰਤਰਗਤ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਉਪਾਅ ਆਮ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਉਪਾਅ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ, ਪਰ ਇਹ ਕੋਲੈਟਰਲ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਜਾਂ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਯੋਗ ਜਾਂ ਅਣ-ਸੰਪੰਨ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

XXXXXX

607 ਗਰਵਾਰੇ ਵਾਲ ਰੋਪਸ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕੋਸਟਲ ਮਰੀਨ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਐਂਡ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਲਿਮਟਿਡ [ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ.]

ਪੈਰਾ 83 ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 79 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"79. ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ 23-5-2006 ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ IPLA 'ਤੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਮੁਕੰਮਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨਾ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਾਰੇ ਮੁੱਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਦੀ ਖੰਡ 3 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ:

"3. ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨਾ

3.1 ਇਹ ਪੈਰਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

3.2 ਇਹ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਮੁਖੀ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ (ਅਤੇ ਆਈਪੀਐਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਬਾਤ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਮਝੌਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ)।

3.3 ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਡਰਾਫਟ ਆਈ.ਪੀ.ਐਲ.ਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 18 ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਆਈ.ਪੀ.ਐਲ.ਏ. ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਸ ਸਹਿਮਤੀ ਪੱਤਰ ਅਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਜਾਂ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਇਸ ਧਾਰਾ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਆਈ.ਪੀ.ਐਲ. ਦੀ ਧਾਰਾ 18 ਆਈ.ਪੀ.ਐਲ. ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਸ ਸਹਿਮਤੀ ਪੱਤਰ ਅਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਜਾਂ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਐਨਰਕੋਨ (Supra) ਵਿੱਚ ਫੋਕਸ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲਗੀ ਧਾਰਾ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ ਭਾਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਅੰਤਮ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ "ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ" ਨੇ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਬੌਧਿਕ ਜਾਇਦਾਦ ਲਾਇਸੈਂਸ ਸਮਝੌਤੇ (ਆਈ.ਪੀ.ਐਲ.ਏ.) ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਹਿਮਤੀ ਪੱਤਰ ਅਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚੋਲਗੀ ਯੋਗ ਸਨ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤਾ ਮੁੱਖ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਬਣ ਗਿਆ ਜੋ ਧਾਰਾ 7 (2) ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ (ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਇੱਕ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤਾ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ

ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ **ਆਸ਼ਾਪੁਰਾ ਮਾਈਨ-ਕੇਮ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਖਣਿਜ ਵਿਕਾਸ ਨਿਗਮ**, (2015) 8 SCC 193 ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਿਰਫ **ਐਨਰਕੋਨ** (Supra) ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

XXXXXX

22. ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਦੂਜਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ **ਡੂਰੇ ਫੇਲਗੁਏਰਾ, ਐਸ.ਏ. ਬਨਾਮ ਗੰਗਾਵਰਮ ਪੋਰਟ ਲਿਮਟਿਡ.**, (2017) 9 SCC 729 ["**ਡੂਰੇ ਫੇਲਗੁਏਰਾ**"], ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਕੁਰੀਅਨ ਜੋਸੇਫ, ਜੇ. ਪੈਰਾ 59 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

59. 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (6) ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਐਸ.ਬੀ.ਪੀ. ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ (ਐਸ.ਬੀ.ਪੀ. ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਪਟੇਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ) ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਾਫ਼ੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸੀ। ਲਿਮਟਿਡ, (2005) 8 SCC 618] ਅਤੇ ਬੋਘਾਰਾ ਪੋਲੀਫੈਬ [ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਬੋਘਾਰਾ ਪੋਲੀਫੈਬ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ, (2009) 1 SCC 267: (2009) 1 SCC (Civ) 117]। ਇਹ ਸਥਿਤੀ 2015 ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸੋਧ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹੀ। ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਹ ਦੇਖਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ - ਕੁਝ ਵੀ ਵੱਧ ਨਹੀਂ, ਕੁਝ ਵੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਵਿਧਾਨਕ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦਖਲ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 11 (6-A) ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਇਸ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 11 (6A) ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਸ਼ਰਾਰਤ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਹ **ਐਸ.ਬੀ.ਪੀ. ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ** (Supra) ਅਤੇ **ਬੋਘਾਰਾ ਪੋਲੀਫੈਬ** (Supra) ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੌਜੂਦ ਸਹੀ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

23. ਦਰਅਸਲ, **ਸੰਯੁਕਤ ਭਾਰਤ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਹੁੰਡਈ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ** 2018 SCC ਆਨਲਾਈਨ ਐਸਸੀ 1045 [**"ਸੰਯੁਕਤ ਭਾਰਤ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ"**] ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਧਾਰਾ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹੋਏ, **ਡੂਰੋ ਫੇਲਗੁਏਰਾ** (Supra) ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ:

"12. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਦੁਰੋ ਫੇਲਗੁਏਰਾ [ਡੂਰੋ ਫੇਲਗੁਏਰਾ, ਐਸ.ਏ. ਬਨਾਮ ਗੰਗਾਵਰਮ ਪੋਰਟ ਲਿਮਟਿਡ, (2017) 9 SCC 729] ਦੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੂਜੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾ ਬੀਮਾ ਪਾਲਿਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉੱਠਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਆਮ ਨਿਰੀਖਣ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਮੁੱਦੇ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਓਰੀਐਂਟਲ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ (ਓਰੀਐਂਟਲ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਨਰਭੇਰਾਮ ਪਾਵਰ ਐਂਡ ਸਟੀਲ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ, (2018) 6 SCC 534] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਵਲਕਨ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ [ਵੁਲਕਨ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ, (1976) 1 SCC 943] ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਜਿੱਠਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੀਮਾ ਪਾਲਿਸੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਸਮਾਨ ਧਾਰਾ

ਦਾ ਅਰਥ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਵੁਲਕਨ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ (Supra) ਦੇ ਪੈਰਾ 11 ਅਤੇ 12 ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੱਤਾ:

XXXXXX

609 ਗਰਵਾਰੇ ਵਾਲ ਰੋਪਸ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕੋਸਟਲ ਮਰੀਨ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਐਂਡ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਲਿਮਟਿਡ [ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ.]

"11. ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਰਵੇਖਣਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ 26 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1963 ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਆਪਣੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ 1 ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਰਕਮ ਬਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਉਠਾਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੰਪਨੀ ਨੇ 5 ਅਤੇ 29 ਜੁਲਾਈ, 1963 ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਆਪਣੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਖੰਡ 13 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ 1 ਦੁਆਰਾ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਰਕਮ ਬਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਉਠਾਉਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਰਕਮ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੱਦ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਹੀ ਧਾਰਾ 18 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਰਕਮ ਬਾਰੇ ਅੰਤਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ 1 ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਵਿਵਾਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

12. ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 13 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ, ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜੋ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗੀ, ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਪਾਲਿਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਾਰੇ ਲਾਭ ਜ਼ਬਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਧਾਰਾ 13 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਦੀ ਗਲਤ ਘੋਸ਼ਣਾ, ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਾਂ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਰਕਮ ਬਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਲਈ ਇਕੋ ਇਕ ਉਪਾਅ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ, ਅਰਥਾਤ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਸਥਾਪਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਚੋਲੀਏ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਧਾਰਾ 18 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲੈਣਾ ਪਏਗਾ। ਪਰ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਤ ਹੈ, 'ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ', ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਬਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

xxx xxx xxx xxx

XXXXXX

14. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਲਾਈਨ ਤੋਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਧਾਰਾ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਓਰੀਐਂਟਲ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ (Supra) ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੀ ਗਈ ਨੀਤੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ਾ ਧਾਰਾ 7 ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਧਾਰਾ ਕੇਵਲ ਤਾਂ ਹੀ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਜਾਂ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਮਾਤਰਾ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੋਵੇ। ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਪੂਰਵ-ਸ਼ਰਤ ਅਤੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲਈ, ਇੱਕ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ ਕੇਵਲ ਤਾਂ ਹੀ ਜੀਵਿਤ ਜਾਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਸਬੰਧਤ ਪਾਲਿਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਖੰਡ 7 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਭਾਗ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਸੇ ਧਾਰਾ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪੈਰਾ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਭਾਗ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ "(ਦੇਣਦਾਰੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ)" । ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪੈਰਾ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਅਤੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਇਸ ਨੀਤੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਅੰਤਰ ਜਾਂ ਵਿਵਾਦ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ।

15. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਚੋਲਗੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਿੱਥੇ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਪਾਲਿਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

XXXXXX

611 ਗਰਵਾਰੇ ਵਾਲ ਰੋਪਸ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕੋਸਟਲ ਮਰੀਨ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਐਂਡ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਲਿਮਟਿਡ [ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ.]

16. ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ 21 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2011 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੰਚਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪਾਲਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਤਰਾ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਨੇ ਨੀਤੀ ਦੀ ਸਿਰਫ ਧਾਰਾ 7 ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਡੂਰੋ ਫੇਲਗੁਏਰਾ (Supra) ਦੇ ਕਥਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੁਲਕਨ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ (Supra) ਅਤੇ ਓਰੀਐਂਟਲ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ (Supra) ਵਿਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੈ।

17. 21 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2011 ਦੇ ਸੰਚਾਰ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਿਆਂ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਸੰਯੁਕਤ ਉੱਦਮ (ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2) ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਖਾਸ ਹਨ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਈ ਗਈ ਕਿ ਨੀਤੀ ਜਾਂ ਉਕਤ ਧਾਰਾ 7 ਰੱਦ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਜੇ.ਵੀ. ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾ ਨੀਤੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਨੀਤੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਮਾਤਰਾ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਕਰਨ ਦੀ

ਪਟੀਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕੱਲੇ ਵਿਚੋਲੀਏ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਈ ਗਈ ਦਲੀਲ ਜੇ.ਵੀ. ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਛੱਡੀ ਗਈ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ ਅਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਅਯੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਭਾਗ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਨਿਰਪੱਖ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਬਾਰੇ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸੇ ਧਾਰਾ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪੈਰਾ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

18. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਵਿਵਾਦ ਗੈਰ-ਨਿਪਟਾਰਾ ਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਉਪਾਅ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। 17 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2017 ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਤਿਮ ਰੱਦ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ 2 ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੀ ਉਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿਚ ਬਹਿਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਰਾਏ ਜ਼ਾਹਰ ਨਾ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ।

(ਮੂਲ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰ)

XXXXXX

24. ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਸੀ ਉਹ ਇਕ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ ਸੀ ਜੋ ਕੇਵਲ ਤਾਂ ਹੀ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇ ਕੋਈ

ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ "ਮੌਜੂਦ" ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਪਾਲਸੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਤੱਥ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਕਿ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੇ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਪ-ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ "ਮੌਜੂਦ" ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਪ-ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੋਹਰ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਉੱਪਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਧਾਰਾ 11 (6A) ਧਾਰਾ 8, ਧਾਰਾ 16 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 45 ਦੇ ਉਲਟ "ਹੋਂਦ" ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ "ਵੈਧਤਾ" ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੀ ਹੈ, ਦਾ ਜਵਾਬ **ਸੰਯੁਕਤ ਭਾਰਤ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ** (Supra) ਵਿੱਚ "ਹੋਂਦ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਮਝ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ , ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

25. ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੋਰ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ **ਜੇ.ਐਮ.ਡੀ. ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਸੈਲੀਬ੍ਰਿਟੀ ਫਿਟਨੈਸ ਇੰਡੀਆ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ,** (2019), SCC ਆਨਲਾਈਨ Del 6483, **ਬੀ.ਡੀ. ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਸਵਾਸਤਿਕ ਇੰਫਰਾ ਅਸਟੇਟ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ** (2018) SCC ਆਨਲਾਈਨ Del 13279, **ਸੰਦੀਪ ਸੋਨੀ ਬਨਾਮ ਸੰਜੇ ਰਾਏ**, (2018) SCC ਆਨਲਾਈਨ Del 11169, SCC ਆਨਲਾਈਨ Del 11169, ਅਤੇ **ਐਨ.ਡੀ. ਡਿਵੈਲਪਰਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਐਂਡ ਅਤੇ ਹੋਰ** (2018) SCC ਆਨਲਾਈਨ Kar 2938. ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਘੋਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। **ਗੌਤਮ ਲੈਂਡਸਕੇਪਸ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਸ਼ੈਲੇਸ਼ ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਹੋਰ** 2017 ਦਾ Arb.Pet ਨੰਬਰ 466 (04.04.2019 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ)

ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਫੈਸਲਾ। ਵੀ ਸਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪੈਰਾ 120 ਵਿੱਚ, ਫੁਲ ਬੈਂਚ ਨੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਤੇ:

“120. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ: '

(1) ਕੀ ਕੋਈ ਅਦਾਲਤ, ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਐਕਟ 1996 ਅਧੀਨ, ਉਕਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਅੰਤਰਿਮ ਰਾਹਤ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਿਚੋਲਗੀ ਖੰਡ ਵਾਲੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਮੋਹਰ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਲੋੜੀਂਦੀ ਮੋਹਰ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ?

ਹਾਂ ਵਿੱਚ

XXXXXX

613 ਗਰਵਾਰੇ ਵਾਲ ਰੋਪਸ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕੋਸਟਲ ਮਰੀਨ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਐਂਡ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਲਿਮਟਿਡ [ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ.]

(2) ਕੀ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਾ (ਸੋਧ) ਐਕਟ, 2016 ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਐਕਟ 1996 ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (6A) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (6) ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਟੈਂਪ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੋਹਰ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ?

ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਵਿੱਚ"

ਪ੍ਰਸ਼ਨ (2), ਜਿਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸਾਡੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਉਲਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

26. ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (13) 'ਤੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇ ਧਾਰਾ 11 (6) ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ 60 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀ, ਜਦੋਂ ਜੁਰਮਾਨੇ (ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ) ਨਾਲ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਟੈਂਪ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੋ ਧਾਰਾ 11 (13) ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ 60 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਲਵੇਗੀ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਧਾਰਾ 11 (13), ਜਿਸ ਨੂੰ 2016 ਦੇ ਸੋਧ ਐਕਟ 3 ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਚੋਲਗੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਲਈ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਅਤੇ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (13) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਦਭਾਵਨਾਪੂਰਨ ਉਸਾਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ, ਜੇ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਬਿਨਾਂ ਸਟੈਂਪ ਵਾਲੇ ਸਾਧਨ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹੇ ਸਾਧਨ 'ਤੇ ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ (ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ) ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (13) ਤਹਿਤ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਧਾਰਾ 11 ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 60 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਜਿਹੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

27. ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਸਦਭਾਵਨਾਪੂਰਨ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸਾਡੇ ਵਿਆਖਿਆਤਮਕ ਕੈਨਨ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। **ਸ਼੍ਰੀ ਵੈਂਕਟਰਮਨ ਦੇਵਰੂ ਬਨਾਮ ਮੈਸੂਰ ਰਾਜ**, [1958] SCR 895, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 25 ਅਤੇ 26 ਨੂੰ ਸਦਭਾਵਨਾਪੂਰਨ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਲਝਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ:

XXXXXX

"ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਰਾਬਰ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਦੂਜੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਟਕਰਾਅ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਨਿਯਮ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ, ਜੇ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ. ਇਸ ਨੂੰ ਸਦਭਾਵਨਾਪੂਰਨ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਨੁਛੇਦ 25 (2) (b) ਸੰਪਰਦਾਇਕ ਮੰਦਰਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਯੋਗ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਧਰਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਛੇਦ 26 (b) ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਪੂਜਾ ਲਈ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ, ਅਨੁਛੇਦ 25 (2) (b) ਦੇ ਤਹਿਤ ਘੋਸ਼ਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਹਿਲੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਅਨੁਛੇਦ 25 (2) (b) ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਅਨੁਛੇਦ 26 (b) ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਛੇਦ 26 (b) ਨੂੰ ਅਨੁਛੇਦ 25 (2) (b) ਦੇ ਅਧੀਨ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(ਪੰਨਾ 918 ਤੇ)

ਜੇ.ਕੇ. ਕਪਾਹ ਕਤਾਈ ਅਤੇ ਬੁਣਾਈ ਮਿੱਲਜ਼ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ, (1961) 3 SCR 185 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਦਭਾਵਨਾਪੂਰਨ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਧਾਨਕ ਸਾਧਨ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ:

ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਇਸ ਅਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਦਭਾਵਨਾਪੂਰਨ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋ ਕਿ ਖੰਡ 5 (a) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਕਿ ਖੰਡ 5 (a) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਉਠਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਅਸੰਤੁਲਨ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਖੰਡ 5 (a) ਅਤੇ ਖੰਡ 23; ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਸਾਨੂੰ ਸਦਭਾਵਨਾਪੂਰਨ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਪਏਗਾ ਕਿ ਤਾਲਮੇਲ ਬਣਾਉਣਾ ਤਬਾਹ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ, ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਹ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਹਰ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਹਰ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਣਾਉਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਨਿਰਮਾਣ 'ਤੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਬਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ 'ਤੇ ਧਾਰਾ (5) ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਕੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 23 ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਹਰੇਕ ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਖੰਡ 23 ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਖੰਡ 5 (a) ਅਧੀਨ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਨੂੰ

ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਖੰਡ 23 ਇੱਕ ਮ੍ਰਿਤ ਚਿੱਠੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਖੰਡ 23 ਵਿਚ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(ਪੰਨਾ 193 ਤੇ)

XXXXXX

615 ਗਰਵਾਰੇ ਵਾਲ ਰੋਪਸ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕੋਸਟਲ ਮਰੀਨ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਐਂਡ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਲਿਮਟਿਡ [ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ.]

ਖਾਣਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਬਨਾਮ ਲਾਲਾ ਕਰਮ ਚੰਦ ਥਾਪਰ, (1962) 1 SCR 9 ਵਿੱਚ, ਮਾਈਨਜ਼ ਐਕਟ, 1952 ਦੀ ਧਾਰਾ 31 (4) ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਖੰਡ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਸਦਭਾਵਨਾਪੂਰਨ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"ਜੇ ਧਾਰਾ 31 (4) ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮ ਐਕਟ ਦਾ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਐਕਟ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਿਯਮ ਵੀ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 31 (4) ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਖੰਡ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਟਕਰਾਅ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਮਾਈਨਜ਼ ਐਕਟ, 1923, ਧਾਰਾ 31 (4) ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਐਕਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਨਿਯਮ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਜਨਰਲ ਖੰਡ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਕਹੇਗਾ ਕਿ ਐਕਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਜਦੋਂ ਐਕਟ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਯਮ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਪਰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਰਹਿਣਗੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੁਬਾਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਟਕਰਾਅ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸਦਭਾਵਨਾਪੂਰਨ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ

ਪਾਠਕ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸੰਪੂਰਨ ਸਦਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨਰਲ ਕਲਾਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਤਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜੇ ਨਿਯਮ ਅਜਿਹੇ ਹੋਣ ਜੋ ਮੂਲ ਐਕਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਚਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਧਾਰਾ 31 (4) ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਿਯਮ ਸਾਰੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਐਕਟ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਪਰ ਤਾਲਮੇਲ ਬਣਾਉਣਾ ਤਬਾਹ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਅਖੰਤੀ ਸਦਭਾਵਨਾ ਜਨਰਲ ਕਲਾਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਣਾ ਕੇ ਅਤੇ ਮਾਈਨਜ਼ ਐਕਟ, 1923 ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਕਸਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਾਧਨ ਲੱਭਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਝਾਉਣ ਦਾ ਵਾਜਬ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 31 (4) ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਰਥ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼, ਉਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਐਕਟ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ, ਪਰ ਹੋਂਦ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਜੋ ਭਾਵੇਂ ਐਕਟ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਨਿਯਮ ਜਨਰਲ ਕਲਾਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿਣਗੇ। ਇਹ ਉਸਾਰੀ ਮਾਈਨਜ਼ ਐਕਟ, 1923 ਦੀ ਧਾਰਾ 31 (4) ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਨਰਲ ਕਲਾਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਲਾਮੀ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ.....।

(ਪੰਨਾ 19-20 ਤੇ)

XXXXXX

ਅਨਵਰ ਹਸਨ ਖਾਨ ਬਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਫੀ, (2001) 8 SCC 540, ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਦਭਾਵਨਾਪੂਰਨ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ:

"8. ਇਹ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਐਕਟ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ, ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਵਾਕਾਂਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਦਰਾਮਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਪਾਠ, ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਇਰਾਦੇ ਤੋਂ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਇਹ ਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਟਕਰਾਅ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਅਤੇ ਸਦਭਾਵਨਾਪੂਰਨ ਉਸਾਰੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਸਦਭਾਵਨਾਪੂਰਨ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਉਸਾਰੀ ਜੋ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ "ਮਰੇ ਹੋਏ ਪੱਤਰ" ਤੱਕ ਘਟਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਸਦਭਾਵਨਾ ਵਾਲੀ ਉਸਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ. ....."

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 33 ਅਤੇ 34, ਜੋ ਕਿ ਮਾਲੀਆ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇੱਕ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ, ਅਤੇ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (13), ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੱਲ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਇਕਸਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 11 ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਸਮੇਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀ ਨਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਟੈਂਪ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਫਿਰ ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ (ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ) ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇਗਾ, ਅਤੇ ਤਰਜੀਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 45 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ (ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ) ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀ ਧਿਰ ਇਸ

ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਫਿਰ ਧਾਰਾ 11 ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧੇਗੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਧਾਰਾ 11 ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇਕ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵਿਚੋਲਗੀ 1996 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 29A ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦੀ ਹੈ।

XXXXXX

617 ਗਰਵਾਰੇ ਵਾਲ ਰੋਪਸ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਕੋਸਟਲ ਮਰੀਨ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਐਂਡ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਲਿਮਟਿਡ [ਆਰ. ਐਫ. ਨਰੀਮਨ, ਜੇ.]

28. ਪੱਖਪਾਤ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ, ਅਰਥਾਤ, ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਟੈਂਪ ਡਿਊਟੀ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕਦਾ, ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

29. ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਿਧੀ ਜੈਨ

ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

Prabhat Kiran, Advocate
D/923/2000
Bar Council of Delhi